

Rudolf Steiner

O velkých zákonech lidského a kosmického vznikání. Dva mohutné kulturní proudy způsobují duchovní pokrok lidstva. Podstata a působení velikých vůdců lidstva se nejlépe jeví na příkladech Buddhy a Zarathustry: v Buddhovi vnitřní cesta mystického pohřžení; na Zarathustrou předznamenané, takzvané severní cestě je já vedeno k tomu, aby se vylévalo ve světě. Vznikají vůdcové lidstva, které teprve v určité chvíli jejich života prostoupí vysoko je přesahující duchovní moc. Zde tkví tajemství, jež nám dává pochopit Kristovo zjevení. Ve křtu v Jordáně musíme poznávat splynutí obou cest.

Berlín 19. 12. 1910

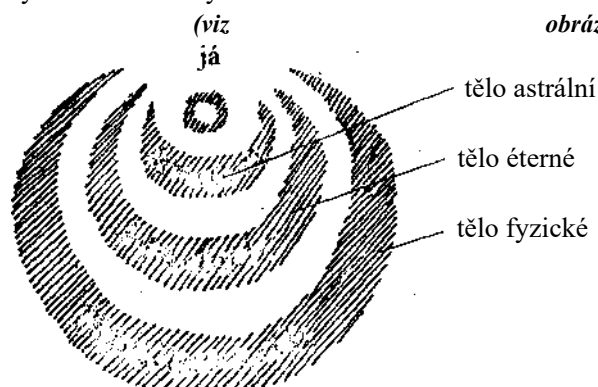
GA 124

Posledne jsme začali tím, že jsme poukázali na povahu a charakter Markova evangelia. Z toho již vyplynulo, že při zkoumání Markova evangelia jde více než u ostatních evangelií o to, podat něco o velikých zákonech jak vývoje lidstva, tak i kosmického vývoje všeobecně. Musíme říci: Navazujíc na to, co je v tomto evangeliu naznačeno z hlubin křesťanských mystérií, dává toto evangelium podnět snad k nejhlubšímu proniknutí do leckterých tajemství a zákonů vývoje kosmu a lidstva. - Původně jsem ovšem myslel, že bude možné, již během této zimy podat zde významné a intimní poukazy na věci, které jsme v našem duchovně vědeckém vývoji dosud neslyšeli - nebo snad lépe řečeno: na věci, nacházející se na duchovní úrovni^ které jsme se dosud nedotkli. Přesto ale bude nutné, aby se od tohoto původního plánu pro tuto zimu upustilo - prostě z toho důvodu, že právě tato berlínská odbočka se v posledních týdnech tak překvapivě rozrostla, že není možné, aby všechno, co mělo být původně řečeno, bylo také pochopeno. Je již třeba, že se nejen např. vzhledem k matematice nebo nějaké jiné vědě předpokládá předběžné vzdělání, nýbrž je to nutné ještě ve větší míře, chceme-li proniknout do určitých výšin duchovně vědeckého zkoumání. Proto bude až později uvažováno o tom, jak podat ony partie Markova evangelia, o nichž se v tak širokém kruhu nedá ještě hovořit. (*Viz. R. Steiner, „Markovo evangelium“, 10 přednášek, Basilej 1912.*)

Především je ale třeba, chceme-li pochopit takový spis, jakým je Markovo evangelium, abychom si přesně ujasnili, jakými důležitými činiteli pokračoval vývoj lidstva. Vždyť - řekl bych - stále se zdůrazňuje jako abstraktní, velmi obecná pravda, že ve všech dobách byli určití vůdcové lidstva, kteří, protože měli jistý vztah k mystériím, k duchovním, nadmyslovým světům, byli tím schopni, vkládat do vývoje lidstva impulsy, které měly přispívat k dalšímu postupu tohoto vývoje. Jsou dva nejhlavnější, podstatné způsoby, jak může člověk navázat styk s nadmyslovými, duchovními světy. Jedním je ten, který můžeme zvláště zřetelně prostudovat, když několika črty - jak k tomu dojde v nejbližší době dokonce exotemě ve veřejné přednášce - poukážeme na velikého vůdce lidstva Zarathustru. A druhý způsob, jak takoví vůdcové lidstva mohou navázat styk s duchovním světem, může nám vstoupit

před duševní zrak, vyvoláme-li si v duši osobitost velikého Buddha. Oba tito vůdcové lidstva, Buddha a Zarathustra, se ovšem vzhledem k celému charakteru svého působení navzájem velmi liší. Musíme si ujasnit, že v tom, co Buddha a buddhismus nazývají oním pohřbením, k němuž došlo pod „stromem bódhi“, - což tedy je symbolickým výrazem pro Buddhovo určité mystické zahloubání, - je poskytována cesta, kterou lidské já podniká do vlastní podstaty, do vlastní hlubší přirozenosti. Tato cesta, kterou nastoupil Buddha tak mimořádným způsobem, je sestup lidského já do hlubin, do propastí vlastní lidské podstaty. *(Viz přednášky Rudolfa Steinera o „Zarathustrovi“ a „Buddhovi“.)*

O tom, co je tím míněno, obdržíte jasnější představu, když si ujasníte, že vývoj člověka jsme sledovali čtyřmi stavy, z nichž tři jsou již ukončeny; nyní se nacházíme ve čtvrtém. Sledovali jsme vývoj lidstva vývojem satumským, slunečním a měsíčním a jsme nyní ve vývoji zemském. Víme, že tyto tři stavy vývoje lidstva odpovídají vývinu lidského těla fyzického, éterného a astrálního, a že se nyní nacházíme v zemském vývoji, jenž znamená vývin lidského já, pokud právě toto já má být vyvinuto jakožto článek lidské podstaty. Tohoto člověka jsme charakterizovali z nejrůznějších hledisek jakožto já, obklopené třemi schránkami: schránou astrální, shodnou s vývojem měsíčním, schránou éternou, shodnou s vývojem slunečním, a schránou fyzickou, shodující se s vývojem satumským. Schématicky si tohoto člověka můžeme nakreslit takto

Tak jak tu dnes člověk stojí ve svém normálním vývoji a jak vyvinul své vědomí, v podstatě nic neví, nic si neuvědomuje o svém těle astrálním, éterném a fyzickém. Nyní přirozeně řeknete: Svě fyzické tělo si přece člověk uvědomuje. Avšak není tomu tak. Neboť na co se obvykle pohlíží jako na fyzické tělo, to už je v podstatě vzájemné působení čtyř článků lidské podstaty: fyzického těla, éterného těla, astrálního těla a já. A rezultat, celý výsledek tohoto spolupůsobení je to, co takřka oči vidí, ruce hmatají. Když byste chtěli fyzické tělo skutečně vidět, museli byste dovést - podobně jako z chemické sloučeniny, skládající se ze čtyř látek, se tři odstraní a jedna zadrží - z lidské bytosti odstranit já, tělo astrální a éterné: potom byste zadrželi tělo fyzické. To však v podmínkách zemského bytí není možné. Teď třeba řeknete: Vždyť se to děje pokaždé, když člověk zemře. To ale není správné. Neboť co zde při smrti člověka zůstává, to není fyzické tělo člověka, nýbrž to je mrtvola. Se zákony, které potom ve fyzickém těle působí, když nastala smrt, by fyzické tělo nemohlo žít. To nejsou jeho prvotní, vlastní zákony, nýbrž jsou to zákony, které přináleží zevnímu světu. Když tedy studujete tyto myšlenky, potom si musíte říci, že to, čemu se obvykle říká fyzické tělo člověka, je mája, přelud. A co v duchovní vědě označujeme jako „fyzické tělo“, to je ona zákonitost, onen zákonitý organismus, jenž v našem nerostném světě vytváří fyzické tělo člověka tak, jako kryštalizační zákon křemene nebo smaragdu vytváří křišťál nebo smaragd. Tato lidská organizace, působící v nerostně-fyzickém světě, taje vlastně fyzickým tělem člověka. A nic jiného není ani v duchovní vědě myšleno všude tam, kde se mluví o fyzickém těle člověka. Neboť co dnes člověk o světě zná, to není nic jiného než výsledek jeho smyslového vnímání, toho, co postřehují smysly. Tak ale, jak postřehují lidské smysly, může být postřehováno pouze v organismu, v němž je já . Dnešní povrchní pozorování samozřejmě předpokládá, že např. zvíře postřehuje zevní svět právě tak, jako jej postřehuje člověk svými smysly. To je názor nadobro zmatený, a lidé by se velmi divili, kdyby - což se také jednou musí stát - byli uvedeni do způsobu, jak vypadá obraz světa u koně, psa nebo nějakého jiného zvířete. Kresba okolí psa nebo koně by se vyjímala zcela jinak než to, co je člověkovým obrazem světa. Neboť

aby smysly postřehovaly svět, tak jak jej postřehuje člověk, k tomu je třeba, aby se já vylévalo do světa a naplňovalo smyslové orgány, oči, uši atd. Tedy pouze organismus, v němž přebývá já, má takový obraz světa, jak jej má člověk. A zevní organizmus člověka stojí zde uvnitř, přináleží pouze tomuto obrazu světa. Musíme tudíž říci: Čemu obvykle říkáme fyzické tělo člověka, to je pouze výsledek našeho smyslového pozorování - a nikoli realita.

Mluvíme-li o fyzickém člověku, o všem, co má člověk kolem sebe jako fyzično, tuje to já, které pomocí smyslů a rozumu vázaného na mozek, postřehuje svět. Proto zná člověk pouze to, nad čím se rozprostírá jeho já, co přináleží jeho já. Jakmile já nějak nemůže být při něčem, co je poskytováno skrze obraz světa, potom obraz světa vůbec přestává být postřehem, tzn. člověk pak usne. Potom však obraz světa už kolem něho není: upadá do bezvědomí. Kamkoli se podíváte, v každém bodě - je s tím, co postřehujete, spojeno vaše já. Tzn. je vylito do vašeho postřehování, takže vlastně znáte pouze obsah vašeho já. Člověk zná jakožto normální člověk obsah svého já. A co je jeho vlastní přirozenosti a podstatou, kam vstupuje každé ráno při procitnutí, tělo astrální, éterné, fyzické - to jakožto dnešní člověk nezná. Neboť v okamžiku, kdy jakožto dnešní člověk procitne, své astrální tělo nevidí. Dnešní člověk by se dokonce zděsil, kdyby vnímal své astrální tělo, tzn. souhrn veškerých pudů, žádostí a vášní, které se skrze opakované pozemské životy nahromadily. Člověk nevidí ani své tělo éterné. To by vůbec nesl. Když se vnoří do své vlastní přirozenosti, do těla fyzického, étemého a astrálního, je vzhledem ke svému vnímání ihned odváděn zevním světem. Vidí, co mu dobří bohové rozprostírají nad úrovní jeho zření, aby vůbec nemohl sestoupit - protože by to nemohl snést - do vlastního nitra.

Právem tudíž říkáme, mluvíme-li v duchovní vědě o tomto pochodu: V okamžiku, kdy člověk ráno procitne, vstupuje vlastně do brány vlastní podstaty. Avšak u této brány stojí strážce; jejím „malý strážce prahu“. Nepřipustí, aby člověk vstoupil do vlastní podstaty, nýbrž ihned ho poutá k zevnímu světu. S tímto malým strážcem prahu se člověk setkává každé ráno. Kdo při procitnutí vědomě vstoupí do svých schrán, pozná tohoto malého strážce prahu. A v podstatě jde v mystickém životě pouze

o to, zda tento malý strážce prahu prokazuje nám jakožto lidem dobrodiní, že se vzhledem k naší vlastní vnitřní podstatě ochromujeme, takže do ní nemůžeme vstoupit, a že své já zaměřujeme na své okolí, nebo zda nás branou propustí a dovolí nám vstoupit do naší vlastní podstaty. Je tedy mystický život vstupem právě označenou branou kolem malého strážce prahu do vlastní lidské podstaty. A symbolické zobrazení sedícího velikého Buddha pod stromem bódhi není nic jiného než sestup do vlastní vnitřní podstaty branou, která nám jinak tuto vlastní podstatu uzavírá. Co musel Buddha zažít, aby mohl sestoupit do této vlastní vnitřní podstaty, to je vyličeeno v buddhismu. Tyto věci nejsou pouhými legendami, nýbrž reprodukují hluboké, vnitřně zažité pravdy duševní zkušenosti. Co Buddha zažil při sestupu do vlastní podstaty, to se v buddhismu líčí jako takzvané „Buddhovo pokušení“. Vždyť Buddha popisuje ve smyslu tohoto příběhu pokušení, jak i takové bytosti, které miluje, přibližují se mu v okamžiku, kdy mysticky chce sestoupit do vlastního nitra. Popisuje, jak se mu zdánlivě přibližují, vyzývají ho, aby učinil to či ono, aby např. vykonal nesprávné cvičení a tím nesprávně vstoupil do vlastní vnitřní podstaty. Setkáváme se zde dokonce s postavou Buddhovy matky (vidí ji svým duchovním zřením), která ho vyzývá, aby začal s nesprávnou askezí. Přirozeně není to skutečná Buddhova matka. Avšak v tom právě spočívá pokušení, že se ve svém teprve se vyvíjejícím zření setkává nikoli se skutečnou matkou, nýbrž s maskou, májou, iluzí. Avšak nepodlehne. Potom se setkává s řadou démonických postav, které líčí jako žádostivost, odpovídající pocitu hladu a žízně, nebo jako vášně, pudy, pýchu, domýšlivost, ješitnost, lakotu. Se všemi se setkává - jak?

Nuže, pokud jsou ještě v jeho vlastní přirozenosti schrán, v jeho astrální podstatě, pokud nad nimi již zvítězil ve svých silných okamžicích, když seděl pod stromem bódhi. A v tomto pokušení Buddha se nám obdivuhodně líčí, jak se uplatňovaly veškeré síly a mocnosti astrálního těla, které tu ještě existují, protože jsme se v sestupném vývoji lidstva během sledu inkamací činili stále horšími. Přestože vystoupil tak vysoko, může je ještě zřít - a musí nyní skrze poslední výstup do výšin zvítězit nad posledním, jež zde je pro jeho astrální tělo jakožto pokoušející démoni.

Co potom lidská osobnost shledá, když skrze oblast astrálního těla, skrze pokušení, sestoupí do fyzického a étemého těla, tzn. když nyní skutečně pozná oba tyto články podstaty člověka?

Chceme-li to poznat, musíme upozornit na něco, co může člověk zažít skrze sestoupení do vlastní podstaty. Musíme upozornit na to, že člověk během svých vtělení za zemského vývoje byl sice schopen své astrální tělo značně pokazit, byl ale méně schopen skutečně pokazit to, co v něm existuje jako tělo étemé a fyzické. Astrální tělo kazíme vším, co se dá nazvat egoismy v lidské přirozenosti, závistí, nenávistí, sobectvím všeobecně, domýšlivostí, pýchou atd. Tím vším kazíme tělo astrální, také všemi nízkými pudy atd. Étemé tělo kazíme v podstatě jakožto lidé pouze - neboť více moci jakožto dnešní normální lidé nemáme - lži, a nanejvýš nevědomě omyly. Avšak i tehdy může se pokaždé kazit pouze část étemého těla. Určitá část étemého těla je tak silná, že člověk ji nepokazí, byť by se sebevíc namáhal, neboť étemé tělo by odolávalo. Člověk se svými vlastními individuálními silami nemůže sestoupit do vlastní přirozenosti tak hluboko, aby mohl étemé nebo fyzické tělo pokazit. Pouze chyby, které člověk bezprostředně v sobě zaněcuje, je, mohou během inkarnací dále působit na tělo fyzické a éterné - a objevují se pak jako nemoci, neduhy a jako náchylnosti k chorobám - i ve fyzickém těle. Člověk však nemůže přímo, bezprostředně ze své individuality působit na své fyzické tělo. Řízne-li se do prstu, potom to není působení z duše na fyzické tělo; je-li fyzické tělo infikováno, také ne. Během svých inkarnací se člověk stal pouze schopným působit na své tělo astrální a na část těla éterného; avšak na fyzické tělo může působit jen nepřímě, nikdy ne přímo. - Můžeme tedy říci: Když sestoupíme do oblasti étemého těla, na kterou máme ještě přímý vliv, pak se v této oblasti jeví všechno, co již přináleží člověku spojeno se sledem pozemských životů, inkarnací. Takže v okamžiku, kdy se člověk ponoří do vlastní podstaty, ponoří se i do dřívějších, vzdálenějších inkarnací. Takto člověk nalézá cestu k dřívějším vtělením skrze ponoření se do vlastní podstaty. A když je toto ponoření se tak intenzivní, mohutné a obsáhlé, jako tomu bylo u velikého Buddhy, pak i tento pohled do inkarnací pokračuje stále dál.

Člověk je původně vůbec duchovní bytostí, a co je jeho schránkami, to všechno se později seskupilo kolem jeho duchovní bytosti. Člověk vznikl z ducha, a všechno zevní je jakoby zhuštěním z ducha. Tímto ponořením se do vlastní podstaty se člověk tudíž dostává do duchovního světa. Tento sestup do sebe, toto prolomení schrány fyzického těla je cestou do duchovní skladby světa, aby bylo vidět, jak se během inkarnací toto fyzické tělo zas a zase budovalo. A pronikne-li člověk dostatečně nazpět - až do dob, kdy ve starém primitivním jasnozření byl článkem duchovního světa - potom právě vidí do duchovního světa.

V tom, co se vypráví o Buddhovi (a zase to není pouhá legenda), máte stupně, kterých Buddha dosáhl, když procházel vlastní podstatou, o čemž sám říká: Když jsem byl tak daleko, že jsem měl osvícení - tzn. kdy se mohl cítit jako článek duchovního světa - viděl jsem duchovní svět jakoby rozprostřený oblak. Avšak ještě jsem v něm nic nemohl rozoznat, neboť ještě jsem se necítil dokonalý. Potom jsem postoupil o jeden krok dále. Tu jsem viděl nejen duchovní svět jakoby rozprostřený oblak, nýbrž rozpoznával jsem i jednotlivé útvary. Avšak ještě jsem nemohl vidět, čím byly, neboť ještě jsem nebyl dokonalý. Opět jsem postoupil o krok výše a nyní jsem shledal nejen rozdílné bytosti, nýbrž viděl jsem, jaké bytosti to byly. - A nyní dochází to tak daleko, až sám zřít svůj praobraz, jenž sestupoval od inkarnace k inkarnaci, a mohl zřít jeho správný poměr k duchovnímu světu.

Toto je jedna cesta, mystická cesta, cesta vlastní podstatou až k bohu, kde je prolamována hranice, za níž lze pak proniknout do duchovního světa. Touto cestou dosahuje část vůdců lidstva toho, co takové individuality musejí mít, aby mohly poskytovat impulsy k dalšímu vývoji lidstva. Takové osobnosti, jako např. původní Zarathustra, dosahují zcelajinou cestou možnosti, stát se vůdci lidstva. Když ještě jednou pohlédnete nazpět na to, co jsem řekl o Buddhovi, bude vám jasné, že ve svých dřívějších inkarnacích, kdy dospěl až k bódhisattvovi, musel již vystupovat od stupně k stupni. Osvícením - když seděl pod stromem bódhi - které je nutno vylíčit tak, jak jsem to učinil nyní, dospívá osobnost, která skrze zásluhy, jež spočívají v její individualitě, postupně vysoko vystoupila, k nahlížení do duchovního světa. - Kdyby bylo lidstvo stále odkázáno na takové vůdce, nebylo by možné, přivést lidstvo ku

:

předu tak, jak se kupředu dostalo. Byli právě ještě jiní vůdcové. Jedním z nich byl Zarathustra. (Nyní nemluvíme o individualitě Zarathustrově, nýbrž o osobnosti původního Zarathustry, zvěstovatele Ahura Mazdao.) Studujeme-li takovou osobnost na místě, kde se s ní ve světě setkáváme, tu v ní zprvu není individualita, která by vlastními zásluhami vystoupila nějak zvlášť vysoko. Nýbrž taková osobnost je vyhlédnuta k tomu, aby byla nositelem, schránou duchovní bytosti, duchovní individuality, která se nemůže sama ve světě tělesně inkamovat, která může pouze vyzařovat do lidské schránky a v ní působit.

Ve svém rosekruciánském mystériu „Brána zasvěcení“ jsem upozornil na to, jak lidská bytost je v určitém okamžiku produchovněna - když je to nutné pro vývoj světa - vyšší bytostí. To není myšleno pouze jako poetický obraz; je to poetická reprezentace okulní skutečnosti.

Osobnost původního Zarathustry nebyla tedy takovou, která by skrze sebe samu vystoupila tak vysoko jako Buddha, - nýbrž byla určena k tomu, aby se v ní uhostila vyšší individualita, která ji produchovňovala, prostupovala. S takovými bytostmi se setkáváme hlavně u oněch kultur ve starých dobách - tzn. u všech předkřesťanských kultur - které se vyvíjely v Evropě, v severozápadní a středozápadní Asii, nikoli však u oněch kultur předkřesťanské doby, které přes Afriku, Arábii, tak zeměmi Přední Asie zasahovaly do Asie. Zatím co v posledně jmenovaných zemích převládal onen způsob zasvěcení, jehož nejvyšší rozvoj jsem právě popsal u velikého Buddhy, existoval jiný způsob zasvěcení, který nyní vylíčím jako zvláštní příklad u Zarathustry, obvyklý zejména u národů severních. I v našich krajích bylo ještě před třemi až čtyřmi tisíciletími možné, poskytovat jediné takovou iniciaci, kterou nyní vylíčím. Jak byla osobnost Zarathustrova vyvolena, aby se stala nositelem vyšší bytosti, která se sama neměla inkarnovat?

Z duchovního světa bylo takřka určeno: Do tohoto dítěte vstoupí božsky-duchovní bytost, která může v tomto člověku působit, bude používat jeho mozků, jeho nástrojů a jeho vůle, když toto dítě vyroste. K tomu bude ovšem třeba, aby se s tímto člověkem již předem dělo něco zcela jiného, než co se obvykle děje v lidském individuálním vývoji. Pochody, které nyní trochu popíši, se ovšem neodehrávají tak příliš fyzicky-smyslově, nýbrž převážně v celém životě takového dorůstající-

;

ho člověka - ač přirozené někdo, kdo by takové dítě sledoval hrubými smysly, nemohl by to pozorovat. Kdo to může pozorovat, ten vidí, že mezi duševními silami takového dítěte a zevním světem již předem působí konflikty, že toto dítě má chtění, impulsivitu, která je v rozporu s tím, co se kolem odehrává. Vždyť to je osud božských, duchem naplněných osobností, že vyrůstají jako cizinci, že jim okolí nerozumí. Obvykle je jich jen zcela málo - snad dokonce jen jedna osobnost - která může tušit, co takovým člověkem vyrůstá. Naproti tomu snadno se vyvíjejí konflikty s okolím, a dochází nikoli až v pozdějších letech k tomu, co jsem vám nyní vylíčil v příběhu Buddhova pokušení, co vzniká, když člověk sestupuje do vlastní podstaty.

Jakým člověk v normálním životě je, to se do jeho individuality vrozuje skrze jeho přirozenost schrán, danou mu rodiči a národem. Tato individualita se pokaždé neshoduje plně se zevními schránami, a proto se lidé cítí sále více nebo méně nespokojeni se způsobem, jak je osud obdařil. Avšak takový drsný, mohutný konflikt, jaký např. byl u Zarathustry, není možná, vyrůstá-li člověk se svou individualitou tak, jak to odpovídá obyčejnému lidskému životu. Když nyní jasnozřivě pozorujeme takové dítě, jakým byl Zarathustra, tu se ukáže, že v sobě chová pocity, schopnosti, síly myšlení a vůle, které se vyvíjejí zcela jinak než to, co se běžně v lidstvu vyvíjí jako pocity, impulsy vůle, představy atd. Především se ukáže (a ukáže se to pokaždé - jenže nikdo si toho neví, protože dnes se nezkoumají psychické, duchovní skutečnosti), že o pravé přirozenosti takového dítěte okolí nic neví, naopak zcela instinktivně cítí k takovému člověku nenávisť, není mu vhod, co zde vyrůstá. To je nejostřejší konflikt, s nímž se jasnozřivý zrak setkává: že takové dítě, jež se vlastně zrodilo jako spasitel lidstva, rozpoutává kolem sebe bouře nenávisti. To musí být. Neboť tím, že je to takto odlišné, vstupují do lidstva veliké impulsy. O takových věcech se nám pak vypravuje u příslušných osobností, jak se nám o nich vypravuje u Zarathustry.

Vypravuje se, že Zarathustra dovede něco, co u člověka nastává až po týdnech: že dovede pohlížet na harmonii světa tak, že vyvíjí „Zarathustrův úsměv“. Tento úsměv právě narozeného Zarathustry se nám líčí jako to první, co nám jej ukazuje jako něco zcela jiného než ostatní lidé

kolem něho. Jako druhé je to, že v oblasti, v níž se Zarathustra narodil, nacházel se nepřítel, jakýsi král Herodes. Jmenoval se Duransarun. A když vyzvěděl Zarathustrovo zrození, jež mu vyzradili mágové, Chaldejci, snaží se dítě vlastnoručně zavraždit. Nyní se v legendě praví: V okamžiku, kdy pozvedl meč a chtěl dítě usmrtit, ochrnula mu ruka a musel od toho upustit. - Toto všechno jsou pouze obrazy, které duchovní vědomí mohlo zřít, obrazy duchovních realit. - Dále se vypráví, jak tento nepřítel dítěte Zarathustry, protože je nemohl usmrtit tímto způsobem, dal je služebníky vynést na pospas divoké zvěři. Ale když potom toto dítě hledají, žádné z divokých zvířat se ho nedotklo, nýbrž našli dítě klidně spící. Když se i tento pokus nezdařil, dá nepřítel dítě Zarathustru položit tak, že celé stádo krav a volů musí přes ně přeběhnout a rozdupat je. Avšak první zvíře - jak vypravuje legenda - vzalo dítě mezi rohy a odneslo je, takže celé ostatní stádo mohlo kolem přeběhnout, a potom je zase neporušené posadilo na zem. Totéž se opakovalo se stádem koní. A posledním nepřítelovým pokusem bylo, že dítě položili před houf divokých zvířat, jimž odebrali všechna mláďata. Když se však rodičové po něm pídili, ukázalo se, že i tato zvířata dítěti nic neudělala, nýbrž že dokonce - jak se to v legendě vypravuje - dítě Zarathustru po dlouhou dobu živily „nebeské krávy“.

V těchto údajích nemusíme zpočátku spatřovat nic jiného, než že přítomností duchovní bytosti, duchovní individuality, která vstoupí do takové duše, procitnou zcela zvláštní síly, aby takové dítě uvedly s jeho okolím do disharmonie, která je nutná, aby vývoji lidstva mohly být poskytnuty impulsy směrem vzhůru. Neboť pokaždé jsou nutné disharmonie, má-li se opravdu kráčet k dokonalosti. Potom ale má být poukázáno na to, jak tyto síly jsou nyní i takové, že přesto takové bytosti takovému dítěti slouží, přivádějíc je vzhůru k souvislostem s duchovním světem, do něhož má vstoupit. Čím ale toto dítě samo zažívá všechny tyto konflikty?

Představte si, že tento vstup duše do vlastní podstaty by nadešel v okamžiku procitnutí. Může-li duše v sobě zažít tělo fyzické a éterické, potom prodělává vývoj, který jsem charakterizoval u Buddha. Nyní si představte usnutí vědomě. Dnes při usnutí ztrácí člověk vědomí, vědomí ustává - a kolem je nic jakožto obraz světa. Avšak uvažte, že by si

"

"

"

.....33"

lověk své vědomí při usnutí zachoval. Potom by byl obklopen duchovním světem, do něhož se za spánku vlévá. Zde však opět existují určité překážky: Večer, když usneme, stojí před branou, kterou musíme projít, strážce prahu. Je to „velký strážce prahu“, který nás nepustí do duchovního světa dotud, dokud jsme nezralí - a nepustí nás proto, že dokud jsme své nitro nezesílili a nezpevnili, jsme vystavováni určitým nebezpečím, kdybychom své já chtěli rozprostřít nad duchovním světem, do něhož s usnutím vstupujeme. Toto nebezpečí spočívá v tom, že místo abychom v tomto duchovním světě viděli objektivní prvek, to co v něm existuje, viděli bychom pouze to, co do něj vnášíme sami se svými fantastičnostmi, myšlenkami, pocity a city. A vnášíme tam právě to, co je na nás tím nejšpatnějším, co neodpovídá pravdě. Nezralý vstup do tohoto duchovního světa by tedy znamenal, že člověk vidí nikoli skutečnost, nýbrž vidiny, výtvořiny obraznosti, které se vlastně v duchovní vědě technicky označují tak, že nejsou lidským zřením. Kdyby člověk v duchovním světě viděl objektivní prvek, vystoupil by o stupeň výše, viděl by lidský prvek. Je to pokaždé známka obraznosti, když člověk při výstupu do duchovního světa vidí podoby zvířat, - neboť tyto podoby zvířat znamenají jeho vlastní výtvořiny obraznosti, protože je příliš málo v sobě zpevněn. Co je v noci nevědomé, to musí do sebe přijmout sílu, aby se zevní duchovní svět stal objektivním, - jinak se stává subjektivním, a vnášíme do něj svou vlastní obraznost. Vnášíme ji tam i jindy. Avšak strážce prahu nás chrání, abychom zmíněné podoby zvířat neviděli. Neboť je to přece ryze vnitřní pochod, tento výstup do duchovního světa a toto obklopování zvířecími podobami, které na nás útočí, protože nás chtějí vehnat do omylu. Je jen třeba, abychom se obklopovali stále větší silou, potom můžeme vstoupit do duchovního světa.

Když je takové dítě jako dítě Zarathustra naplněno vyšší bytostí, potom je tělíčko přirozeně nezralé a musí nejprve dozrát. To je to, co lidskou organizaci, organizaci rozumovou a smyslovou, jakoby nafukovalo. Takové dítě je ve světě, který se dá zcela dobře vylíčit jako „být u divokých zvířat“. Často jsme již popsali, že u takových líčení prvek historický a obrazný jsou pouze dvě různé strany téže věci. Zde se odehrávají události tak, že to, co jsou spirituální mocnosti, když se to zevně uplatňuje nepřátelsky jako u dítěte Zarathustry, objeví se to v

osobě krále Duransaruna. Praobraz toho všeho je však i v duchovním světě, takže zevní pochody odpovídají tomu, co se děje v duchovním světě. Na základě dnešního způsobu myšlení není člověk schopen takovou myšlenku snadno postihnout. Slyší-li člověk o tom, že události kolem Zarathustry mají význam v duchovním světě, domnívá se, že nejsou skutečné. Dokáže-li se však, že jsou historické, potom je dnešní člověk zase ochoten, pohlížet na každou osobnost jen jako natolik vyvinutou, nakolik je vyvinut on sám. Vždyť o to usilují dnešní liberální teologové: Představovat si např. postavu Ježíše z Nazaretu podobnou nebo jen poněkud vynikající nad to, co si sami dovedou představit jako svůj vlastní ideál. Dnes velmi narušuje materialistický duševní klid lidí, majili si představit velké individuality. Ve světě nesmí existovat nic, co by příliš vynikalo nad dotyčného profesora nebo theologa, jenž se chce k takovému ideálu pozvednout. Avšak u velkých událostí máme co činit s něčím, co je současně historické a symbolicky-spirituální, takže jedno druhé nevylučuje. Kdo nechápe, že zevnějšek znamená ještě něco jiného, ten vůbec nepochopí to, co je skutečné a podstatné.

Tato duše dítěte Zarathustry byla tedy v útlém věku skutečně vystavována velkým nebezpečím. Avšak současněji pomáhaly - jak vypravuje legenda - nebeské krávy; tyji posilovaly.

U všech velkých zakladatelů světových názorů v celé oblasti od Kaspického moře přes naše kraje až na Západ Evropy shledáte se s tímto zjevem, že takové osobnosti - aniž vystoupily vzhůru skrze svůj vlastní vývoj - jsou prostupovány duchovní bytostí, aby se staly vůdci lidstva. Keltové měli velký počet takových bájí. O jednom keltském zakladateli náboženství - Habichovi - se vypravuje, jak byl také pohozen a kojen nebeskými krávami, jak byl ohrožován nepřátelskými útoky - jak zvířata před ním ustupují - zkrátka všechno je takové, že by se dalo říci: Zde je vybráno několik ze sedmi Zarathustrových divů - ježto na Zarathustru je nutno pohlížet jako na největší osobnost tohoto druhu. Některé lysy Zarathustrových divů najdete všude - od Řecka až po keltskou oblast. Vzpomeňte si jen na Romula a Rema, - je to velmi známý příklad.

To je druhá cesta jak vznikají vůdcové lidstva. Takto jsme v hlubším smyslu charakterizovali, co jsme již často zkoumali: velké kulturní

proudy poatlantské doby. Po velké atlantské katastrofě se jeden kulturní proud vyvinul přes Afriku, Arábii a jižní Asii - druhý poněkud severněji přes Evropu a severní Asii do centrální Asie; tam se oba proudy setkaly. A všechno co z toho vzniklo, je naší poatlantskou kulturou. Severní proud měl vůdce, jaké jsem vylíčil v Zarathustrovi, jižní měl naproti tomu takové, jejichž nej vznešenější reprezentace se objevuje ve velikém Buddhovi.

Vzpomenete-li si nyní na to, co již známe vzhledem k události Kristově, řeknete si: Jak před námi stojí tento Janův křest v Jordáně-nyní?

Kristus sestupuje dolů... duchovně-božská bytost, jako u všech severních vůdců a zakladatelů světových názorů - nej významněji u Zarathustry - sestoupila do lidské bytosti. Je to tentýž pochod, pouze přenesený do obrovitosti: Kristus sestupuje do lidské bytosti, - avšak nikoli v jejím dětství, nýbrž ve věku třiceti let, a tato osobnost Ježíše z Nazaretu je k tomu zvláště připravována. Zde se nám představuje vzájemná syntéza, sjednocení, harmonie obou tajemství vůdcovství lidstva. A zatím co oba evangelisté Matouš a Lukáš především líčí, jak se utvářela osobnost, do níž vstupuje Kristus, líčí nám Markovo evangelium, jaké povahy byla samotná bytost Kristova. Přelévající se element v této veliké individualitě nám zejména zpodobuje evangelium Markovo. Proto líčí Matoušovo a Lukášovo evangelium s tak podivuhodnou jasností jiný příběh pokušení než evangelium Markovo, protože Marek zpodobuje Krista, jenž vstoupil do Ježíše z Nazaretu. Zde musí být onen příběh pokušení, který se jinak dostavuje již v dětském věku: spolubytí se zvířaty a pomoc duchovních sil. Pohlížejte tudíž na to jako na opakování Zarathustrových divů, když nám Markovo evangelium s imponující prostotou vypravuje: „A ihned ho Duch vypudil na poušť;... a byl se zvířaty, a Andělé (tzn. duchovní bytosti) přisluhovali jemu“ (Marek 1, 12-13). Matoušovo evangelium líčí zcela jinak, něco, co se vyjímá jakoby opakování pokušení Buddhova, tzn. toho, co se děje při sestupu do vlastní podstaty, kdy k dotyčné duši přistupují veškerá pokušení a svody. - Můžeme tedy říci: Matouš a Lukáš líčí cestu, kterou konal Kristus, když sestupoval do schrán, jež mu předal Ježíš z Nazaretu. A Markovo evangelium líčí, co Kristus musel zažít jako jakýsi příběh pokušení tím, že se dostal do kolize s okolím, stejně jako všichni zakladatelé

náboženství, kteří byli duchovní bytostí shora inspirováni nebo obdařeni intuicí. Kristus Ježíš prodělává obojí, zatím co dřívější vůdcové lidstva prodělávali pokaždé jen jedno. Spojil oba způsoby cesty do duchovního světa. To právě je podstatné, že to, co se dříve odehrávalo ve dvou velkých proudech, do nichž pak vůdčovali různé malé, plyne nyní v jednom jediném proudu.

Teprve z tohoto hlediska můžeme porozumět zdánlivým nebo skutečným rozporům v evangeliích. Pisatel Markova evangelia byl zasvěcen do takových mystérií, která ho činila schopným líčit to, co je pokušením Markovým: Cesta ke zvěří a pomoc duchovních bytostí. Lukáš byl zasvěcen do druhé strany. Každý z pisatelů evangelií líčí to, co mu bylo blízké a co znal. Evangelia nám tudíž zpodobují různé strany události v Palestině nebo mystéria Golgoty.

Tím jsem vám chtěl z hlediska, o němž jsme zde ještě nemohli hovořit, ještě jednou ukázat, jak je nutno rozumět vývojové cestě lidstva a zásahům takových individualit, které takto vystupují vývojem od bódhisattvy k buddhovi, a jak je třeba rozumět vývoji těch, u nichž nepřichází tolik v úvahu, čím jsou jakožto lidé, nýbrž to, co přichází shora dolů. Pouze v Kristově postavě se oba způsoby spojují. Teprve když o tom víme, můžeme správně chápat postavu Krista. - Tím také pochopíte, že se v mýtických osobnostech musejí vyskytovat leckteré nesrovnalosti. Když se líčí, že určité duchovní bytosti učinily to či ono - vzhledem k právu nebo nepravu apod. - jako např. Siegfried, může se namítnout: Vždyť to byl přece zasvěcenec!? - Avšak u takové osobnosti, skrze kterou působí duchovní bytost, nepřichází individuální evoluce - např. Siegfriedova - v úvahu. Siegfried může mít chyby. Jde však o to, aby vývoji lidstva bylo něco poskytnuto. K tomu se musí vyhledat nejvhodnější osobnost. Nelze se vším zacházet stejně. Takového Siegfrieda nemůžeme posuzovat stejně jako nějaké jižní vůdčí osobnosti, neboť celá povaha, přirozenost je jiná než u těch, kteří vstupují do vlastní podstaty. - Můžeme tedy říci: Severní postavy prostupuje duchovní bytost a vytlačuje je z vlastní podstaty, způsobuje, že mohou vystoupit do makrokosmu. Zatím co u jižních kultur člověk sestupuje do mikrokosmu, u severního kulturního proudu se vylévá do makrokosmu

a dospívá tudíž k tomu, že poznává veškeré duchovní hierarchie, jako např. Zarathustra poznal duchovní přirozenost Slunce.

Můžeme tedy všechno shrnout takto: Mystická cesta, cesta Buddhova, vede vlastním nitrem tak daleko, že člověk se proniknutím do vlastního nitra dostane do duchovního světa. Cesta Zarathustrova vytrhuje člověka z mikrokosmu a vylévá jej do makrokosmu, takže jeho tajemství se stávají průhlednými. Veliké duchy, kteří mají odhalit tajemství velkého světa, chápe svět ještě méně. Proto se opravdu velmi málo chápe např. Zarathustrova bytost. Uvidíme ještě, jak to, co musíme říci o Zarathustrovi, se velmi liší od toho, co se dnes obvykle o něm říká.

Toto je opět jedna z exkurzí , které vás mají postupně obeznámit s podstatou Markova evangelia.